



УДК 378.014.6:005.642.4(44)

ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ШВЕЦІЇ

Володимир Крячко,
кандидат соціологічних наук,
старший науковий співробітник відділу
зарубіжних систем професійної освіти,
Інституту професійної освіти
НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-2869-7490>
e-mail: volodymyr.kryachko@gmail.com

Анотація. На основі аналізу інформаційних джерел експліковано деякі тенденції забезпечення якості професійної освіти у Швеції. Схарактеризовано заходи для підвищення якості та привабливості професійної освіти, а також заходи для посилення адаптації професійної освіти до швидких змін потреб ринку праці.

Ключові слова: професійна освіта, якість, заходи, Швеція.

TRENDS IN VOCATIONAL EDUCATION QUALITY ASSURANCE IN SWEDEN

Volodymyr Kryachko,
PhD in Sociology, Senior Research Scientist of
the Department of Foreign Systems of Vocational
Education of the Institute of Vocational Education
of the NAES of Ukraine

Abstract. Based on the analysis of information sources, some trends in ensuring the quality of vocational education in Sweden are explicated. Measures to improve the quality and attractiveness of vocational education are elicited, as well as measures to strengthen the adaptation of vocational education to the rapidly changing needs of the labor market are characterized.

Keywords: vocational education, quality, measures, Sweden.

Актуальність дослідження зумовлена потребою створення новітніх інструментів та технологій забезпечення якості професійної освіти в Україні, які можуть базуватись на системі забезпечення якості професійної освіти у Швеції. Як відомо, усі кваліфікації формальної системи освіти Швеції проходять зовнішній аудит якості національними органами влади. Деякі із застосованих критеріїв забезпечення якості відповідають критеріям рекомендацій Європейської рамки кваліфікацій (EQF). Національне агентство з питань освіти та Шведська інспекція шкіл відповідають за забезпечення якості формальних кваліфікацій на рівнях 1-5 Шведської рамки кваліфікацій (SeQF). Національне агентство вищої професійної освіти (МУН) відповідає за кваліфікації вищої професійної освіти на рівнях 5-6 та за кваліфікацію NVE на рівні 4, тоді як Управління вищої освіти Швеції відповідає за кваліфікації рівнів 6-8 SeQF. У 2020 році Управління вищої освіти Швеції було перевірено та визнано таким, що відповідає більшості положень Стандартів і рекомендацій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. У результаті органу було надано членство в Європейській асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA).

Відповідно до розпорядження про SeQF, для включення неформальних кваліфікацій до SeQF організація, яка подає заявку, повинна мати систему якості, яка включає гарантію якості кваліфікації. Таким чином, SeQF відіграє певну роль у забезпеченні якості цих кваліфікацій. Хоча неформальна кваліфікація є частиною SeQF (позитивні рішення тривають 10 років), МУН має провести принаймні один зовнішній аудит якості. Метою аудиту є перевірка того, що система якості функціонує, а також перевірка відповідності кваліфікації встановленому рівню SeQF. МУН може переглянути рішення про надання відповідного рівня; постачальник може подати апеляцію до Апеляційної ради вищої освіти (Cedefop 2025, European inventory).

З 2020 року у Швеції було запроваджено кілька заходів для підвищення якості та привабливості професійної освіти. Мережі вищої середньої професійної освіти були запущені як пробна ініціатива в Норрботтені в листопаді 2022 року та поступово розширилися до 10 регіонів у 2024 році. Їхня мета – сприяти обговоренням між зацікавленими сторонами вищої середньої професійної освіти в усіх типах шкіл, зосереджуючись на регіональних досягненнях, проблемах та рішеннях у професійній освіті, а також досягаючи консенсусу з



питань, пов'язаних з професійною освітою. З часом ці мережі прагнуть підвищити якість, рівність та загальну привабливість професійної освіти.

З 2023 року всі програми професійної освіти автоматично включають «факультативні» курси шведською та англійською мовами, які після завершення дають змогу здобувачам освіти отримати доступ до вищої освіти. Для підтримки стандартів професійної підготовки програми професійної освіти були розширені як за обсягом кредитів, так і за навчальним часом. Однак здобувачі освіти все ще мають можливість відмовитися від цих додаткових курсів. Ця зміна була впроваджена шляхом внесення поправки до Закону про освіту парламентом Швеції у квітні 2022 року.

Більше того, Національне агентство освіти Швеції отримало доручення у 2020 році розробити цифрові інструменти для навчальної та професійної орієнтації з метою посилення орієнтації в шкільній системі та надання більшій кількості учнів можливості робити усвідомлений вибір. У 2024 році агентство представило дванадцять цифрових інструментів для навчальної та професійної орієнтації, доступних на вебсайті Utbildningsguiden. Ці інструменти орієнтовані на здобувачів освіти, які обирають початкову або середню школу, опікунів, які шукають дошкільні заклади або школи для своїх дітей, дорослих, які шукають освіти або кар'єрні можливості, а також консультантів з питань навчання та кар'єри.

Крім того, питання професійного розвитку вчителів та директорів професійно-технічних навчальних закладів було розглянуто в законопроекті 2022/23:54 про Національну професійну програму для директорів, вчителів та вихователів дошкільних навчальних закладів, який був схвалений парламентом у травні 2023 року та містить пропозиції щодо внесення поправки до Закону про освіту. У ньому пропонується, щоб національна програма професійного розвитку складалася з національних стандартів професійного розвитку для директорів шкіл, вчителів та вихователів дошкільних закладів, а також національної системи кваліфікації для сертифікованих вчителів та сертифікованих вихователів дошкільних закладів. Метою є підвищення якості викладання, зміцнення професій та підвищення їхньої привабливості. Відповідальним за професійну програму, яка набула чинності 1 вересня 2025 року, є Національне агентство освіти Швеції.

Варто також зазначити, що з 2020 року Швеція вжила низку заходів для посилення адаптації професійної освіти до швидких змін потреб ринку праці. Наприклад, наприкінці 2023 року уряд Швеції схвалив суттєве збільшення бюджету на регіональну початкову професійну освіту для дорослих та вищу професійну освіту на 2024 рік. Більше того, у бюджеті на 2024 рік виділено на зміцнення регіональної професійної освіти для дорослих на 47% більше коштів, ніж у бюджеті на 2023 рік. На вищу професійну освіту уряд Швеції виділив на 6% більше коштів, ніж у 2023 році. Ці кошти створили приблизно 16 500 нових місць для навчання на повний рік у регіональній початковій професійно-технічній освіті для дорослих, що на 25% більше, ніж у 2023 році, та приблизно 3000 нових місць для навчання на повний рік у вищій професійній освіті у 2024 році.

У березні 2022 року уряд Швеції ухвалив законопроект «Про визначення напрямів вищої середньої освіти» для кращого забезпечення кваліфікованими кадрами (2021/22:159). У законопроекті зазначено, що потреби ринку праці повинні враховуватися під час визначення пропозицій програм та кількості навчальних місць державними та незалежними постачальниками освіти. Крім того, муніципалітети зобов'язані співпрацювати та досягати згоди щонайменше з двома іншими муніципалітетами щодо пропозиції вищої середньої освіти та муніципальних програм освіти для дорослих, які вони надаватимуть своїм громадянам.

Крім того, уряд Швеції розпочав пілотний проект нової моделі професійної освіти на рівні старшої середньої школи, розроблений для посилення узгодженості освіти дорослих з потребами ринку праці. Ця ініціатива під назвою «Національна професійно-освітня підготовка» створена за зразком вищої професійної освіти та орієнтована на дорослих, які прагнуть підвищити свої навички або змінити кар'єру. Шведське національне агентство вищої професійної освіти схвалило 38 навчальних програм з особливим акцентом на навчанні на робочому місці. Ці програми забезпечують 840 місць для навчання, зосереджуючись на секторах з високим попитом, таких як будівництво, енергетика, транспорт, промислові технології та сільське господарство. Пілотний етап, який мав тривати з осені 2024 року по 2026 рік, був продовжений до 2028 року.



Більше того, уряд Швеції вивчає способи обміну даними в цифровому форматі між зацікавленими сторонами у сфері освіти та ринку праці для покращення навчання протягом усього життя відповідно до потреб ринку праці. Ця ініціатива надає пріоритет безпечному обміну даними з дотриманням законів про конфіденційність. Центральним державним установам було доручено розробити єдину інфраструктуру даних для навчання протягом усього життя та надання кваліфікованих послуг. Заключний звіт про місію з розробки цілісної інфраструктури даних для забезпечення кваліфікацією та навчання протягом усього життя було опубліковано в січні 2024 року.

Новий законопроект, який має набути чинності в березні 2026 року, спрямований на покращення обміну інформацією про шукачів роботи, які потребують навчання, між Державною службою зайнятості та муніципалітетами, що надають освіту для дорослих. Покращена координація може сприяти реінтеграції безробітних у ринок праці, особливо для вразливих груп, таких як люди, народжені за межами ЄС. Крім того, створення єдиних контактних пунктів для керівництва шукачами роботи та контролю за їхнім прогресом може ще більше спростити процес.

У 2023 році Шведське національне агентство вищої професійної освіти надало пріоритет програмам у таких сферах, як цифровізація, перехід на «зелені технології» (екотехнології), енергоефективність та охорона здоров'я. Помітною подією у 2023 році стала поява курсів, зосереджених на штучному інтелекті (ШІ), які становили близько 10% затверджених програм вищої професійної освіти. Більше того, з 2024/25 навчального року штучний інтелект вводиться як новий предмет у старших класах середніх шкіл та муніципальну освіту для дорослих, а з осені 2024 року штучний інтелект доступний як додатковий предмет для учнів інших програм.

Вартим уваги є також той факт, що мікро- та малий бізнес у сільській місцевості Швеції отримав додаткову підтримку для кращого розуміння своїх потреб та викликів цифровізації. Наприклад, у період з 2022 по 2024 рік Шведське агентство економічного та регіонального зростання надало 1,9 мільйона євро на фінансування 21 проекту, спрямованого на допомогу мікро- та малому бізнесу в сільській місцевості краще зрозуміти свої виклики цифровізації. Крім того, близько 1300 мікрокомпаній, розташованих у сільській місцевості,



могли взяти участь у коучингових та консультаційних програмах для подальшого розвитку своєї вищої цифрової зрілості.

У лютому 2025 року уряд Швеції офіційно розпочав свою національну стратегію STEM (наука, технології, інженерія та математика), яка охоплює всю систему освіти від дошкільних закладів до аспірантських досліджень. Ключовий контекст розвитку полягає у постановці конкретних цілей зарахування на програми STEM, реформах освітніх кредитів у вищій освіті та ініціативах щодо подолання гендерного розриву в технічних галузях.

Стратегія відповідає потребі Швеції в більшій кількості людей з ґрунтовними знаннями в галузі STEM, щоб вирішити проблему дефіциту кваліфікованих кадрів у кількох сферах та продовжувати працювати над тим, щоб Швеція й надалі залишалася інноваційною технологічною країною на передовій (Cedefop 2025, Vocational education). Отже, Швеція вжила низку заходів для підвищення якості та привабливості професійної освіти, а також для посилення адаптації професійної освіти до швидких змін потреб ринку праці. Практичні аксіонанти таких заходів ми можемо імплементувати в реаліях професійної освіти України.

Список посилань

- Cedefop. (2025). European inventory of national qualifications frameworks 2024: Sweden. Cedefop.
<http://data.europa.eu/doi/10.2801/7733427>
- Cedefop. (2025). Vocational education and training policy briefs 2024 – Sweden. National VET policy developments 2023-24.
<https://data.europa.eu/doi/10.2801/9828106>